

кон'юнктури ринку. Управлінська діяльність, спрямована на забезпечення конкурентного статусу підприємств та підвищення позицій їх на ринку, базується на застосуванні технологій управління.

Формування управлінських систем і технологій в сучасних умовах перебудови економіки стає одним із пріоритетних напрямів теоретичних і методичних наукових розроблень з використанням інноваційних технологій управління в діяльності аграрних підприємств. Все більшого значення для української аграрної економіки набуває також трансфер передових управлінських технологій й упровадження їх у практику суб'єктів господарювання.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У ТЕХНІЦІ

*Петров В.М., к.е.н., професор,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва*

У сучасних умовах господарювання однією з найбільш актуальних проблем для сільськогосподарських підприємств є визначення оптимальної структури машинно-тракторного парку. Система машин являє собою комплекс взаємопов'язаних машин, агрегатів, місткостей, транспортних засобів та інших видів знарядь і обладнання, необхідних для здійснення завершеного технологічного процесу виробництва продукції. Особливістю сільського господарства, яка у значній мірі відрізняє його від інших галузей матеріального виробництва є те, що технології тут надзвичайно диференційовані і диверсифіковані. Їх формування обумовлюється природно-кліматичними умовами, технічною осначеністю та фінансовими можливостями сільських товаровиробників. В Україні сільськогосподарське виробництво, зокрема рослинництво, ведеться на території більше 60 млн га у чотирьох ґрунтово-кліматичних зонах, дев'яти ґрунтово-кліматичних підзонах, на 23 найменуваннях номенклатури ґрунтів та на 1147 їх видів [1, 2]. Технології вирощування навіть одних і тих самих культур у різних ґрунтово-кліматичних та економічних умовах передбачають застосування принципово відмінних технологічних рішень (системи обробітку ґрунту, захисту рослин, догляду за посівами і насадженнями, збирання урожаю тощо) та, відповідно, широкого асортименту технічних

засобів для їх забезпечення. При цьому слід мати на увазі, що більшість з них використовуються протягом року обмежений період, відрізняються низьким рівнем універсальності, експлуатаційні та витратні матеріали, запасні вузли та агрегати у них не є взаємозамінними. З урахуванням сукупності наведених факторів та перманентного зростання вартості сільськогосподарських машин і знарядь, при визначенні кількісно-якісних параметрів технічних засобів у сільськогосподарських підприємствах прорахунки повинні бути мінімальними.

Основними методами визначення потреби сільськогосподарських підприємств у техніці та складання плану її експлуатації є нормативний, розрахунково-конструктивний та економіко-математичний. Нормативний метод ґрунтується на застосуванні укрупнених нормативів, які повинні розроблятися для сільськогосподарських підприємств різної спеціалізації конкретних регіонів України зональними лабораторіями Державної нормативно-дослідної станції з праці. У кожному конкретному випадку нормативи уточнюються з урахуванням особливостей природних та економічних умов ведення виробництва: рельєфу місцевості, розміру і конфігурації земельних ділянок, питомого опору ґрунтів, місця розташування господарства відносно ринків збуту продукції, транспортних магістралей, рівня інтенсивності виробництва, обсягу вантажоперевезень, технологій вирощування культур тощо.

В умовах планово-адміністративної системи господарювання за жорсткого контролю держави на усіх рівнях управління за дотриманням усіх складових виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств це давало змогу формувати в Україні виважену технічну політику у галузі, планомірно опрацьовувати регіональні системи ведення господарства та їх техніко-технологічне забезпечення. За доволі обмеженої номенклатури сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва практично за всіма видами і групами застосування нормативного методу дозволяло отримувати рішення, близькі до оптимальних.

За часів державної незалежності України в умовах перехідної економіки за повної відсутності державного контролю за формуванням структури посівних площ у сільськогосподарських підприємствах, великого різноманіття технічних засобів (перш за все іноземного виробництва), чисельності варіантів їх комплектації організувати ефективну роботу щодо централізованого визначення

науково-обґрунтованих нормативів потреби у техніці не виявляється можливим, бо це потребує, як мінімум, наявності усіх марок силових і робочих машин у мережі зональних лабораторій Державної нормативно-дослідної станції з праці та великих обсягів фінансових ресурсів безпосередньо на організацію та проведення відповідних досліджень.

Розрахунково-конструктивний метод орієнтований на прості обчислювальні засоби. У ситуаціях, що не потребують суттєвих змін виробничої програми, його застосування дозволяє обґрунтовувати управлінські рішення щодо оптимального комплектування машинно-тракторного парку. Загальний принцип розрахунково-конструктивного методу – визначення потреби в окремих видах сільськогосподарської техніки за найбільш напруженим періодом її використання. У сучасних умовах господарювання використання даного методу може бути ефективним у невеликих за розмірами сільгоспідприємствах, наприклад, у фермерських господарствах.

В умовах сьогодення найбільш доцільним для визначення оптимальної структури машинно-тракторного парку у сільськогосподарському підприємстві є застосування економіко-математичного методу. За наявності у господарстві персональних електронно-обчислювальних машин з відповідним програмним забезпеченням та підготовлених фахівців, застосування цього методу дозволяє опрацювати велику кількість можливих варіантів та звести до мінімуму витрати часу на визначення оптимального складу та плану використання машин і знарядь. Ще більший ефект досягається при плануванні складу машинно-тракторного парку на перспективу, коли є необхідність оцінити доцільність змін у технологіях та марочному складі сільгосптехніки (наприклад, при переході на альтернативні системи землеробства).

Література.

1. Сільське господарство України у 2013 році: [стат. збірник] / За ред. Н.С. Власенко. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 400 с.
2. Сайко В. Актуальні проблеми землеробства: простих шляхів мінімізації обробітку ґрунту не буває / В. Сайко // Техніка АПК. – 2008. – № 1. – С. 8-14.